

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/aktualnosci/186259,Wyjazd-Pamieci-do-Niemiec-KL-Dachau-26-maja-2023.html>
06.05.2024, 22:00

Wyjazd Pamięci do Niemiec - KL Dachau, 26 maja 2023

Wizyta w kompleksie zbrojeniowym Mühldorfer Hart (Bawaria)

Na zakończenie Wyjazdu Pamięci jego uczestnicy w towarzystwie red. Andrzeja Białasa i zastępcy prezesa niemieckiego stowarzyszenia „Für das Erinnern” odwiedzili pozostałości po tajnym kompleksie obozowym Mühldorfer Hart, który został wybudowany pod koniec drugiej wojny światowej na potrzeby produkcji samolotów odrzutowych Me 262 we wschodniej Bawarii. Polska delegacja odwiedziła obóz leśny, w którym przetrzymywani byli budujący kompleks więźniowie oraz zlokalizowany 2 km od niego i wykonywany przez nich nadludzkim wysiłkiem bunkier zbrojeniowy. Był on przeznaczony do montażu wspomnianych samolotów Me 262. Bunkier po zakończeniu drugiej wojny światowej został wysadzony i do dnia dzisiejszego przetrwały tylko jego fragmenty, mimo to robią one ogromne wrażenie na zwiedzających to miejsce.

Obecnie na terenie leśnego obozu, który był jednym ze 160 podobozów KL Dachau, mieści się dobrze zachowane Miejsce Pamięci. Stanowi ono element narracji, która opowiada o olbrzymim kompleksie zbrojeniowym zrealizowanym dzięki niewolniczej pracy głównie żydowskich więźniów przetransportowanych do Bawarii z terenu całej Europy, m.in. z Węgier i Polski (691 osób) w okresie drugiej wojny światowej.

Zwiedzanie kompleksu rozpoczęło się w lesie znajdującym się pomiędzy miejscowościami Mühldorf am Inn, Mettenheim i Ampfing, od szczegółowego historycznego wprowadzenia przez red. Andrzeja Białasa, który razem z wiceprezesem niemieckiego stowarzyszenia przybliżyli polskiej delegacji historię tego wyjątkowego kompleksu ze szczególnym uwzględnieniem budowy obozu leśnego (Waldlager) na potrzeby całego kompleksu. Stworzono go specjalnie w celu dostarczania na jego budowę więźniów. Obecnie po tym leśnym miejscu eksterminacji nie ma już praktycznie żadnego materialnego śladu. W ostatnim roku trwania drugiej wojny światowej było to miejsce przetrzymywania łącznie ponad 8 000 osób. Połowa więźniów nie doczekała momentu wyzwolenia w kwietniu 1945 r. przez wojska amerykańskie i zmarła w wyniku chorób, egzekucji, wypadków i wycieńczenia.

Członkowie Wyjazdu Pamięci dzięki zaangażowaniu Andrzeja Białasa, który utrzymuje bardzo dobre relacje ze stroną niemiecką i lokalnymi kustoszami pamięci, mogli jako jedni z pierwszych gości z Polski oddać cześć wszystkim zamordowanym i zamęczonym więźniom tego zupełnie nieznanego w Polsce obozu.

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

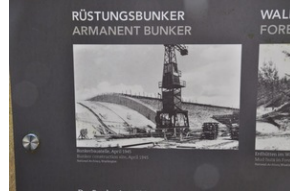
Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Miejsce Pamięci Mühldorfer Hart. Obóz leśny dla więźniów. Fot. Tomasz Cieślak

Po tej wizycie uczestnicy udali się do oddalonych o 2 km pozostałości po wybudowanym przez więźniów ogromnym bunkrze zbrojeniowym. Historia tego miejsca jest wyjątkowo tragiczna, a skala przedsięwzięcia zrealizowanego przez Niemców w ostatnim roku drugiej wojny światowej ogromna. Tu również uczestnicy mogli wysłuchać historii budowy tej konstrukcji, którą przybliżyli Andrzej Białas i przedstawiciel stowarzyszenia „Für das Erinnern”. To właśnie na placu budowy tego bunkra długości 400 m pracowali niewolniczo więźniowie z obozu leśnego V i VI.

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Bunkier zbrojeniowy
kompleksu Mühldorfer
Hart. Fot. Tomasz
Cieślak

Po złożeniu wieńców i zniczy polska delegacja wyruszyła do miejscowości Burgkirchen an der Alz, gdzie znajduje się pomnik upamiętniający zamordowane przez Niemców dzieci robotnic przymusowych, głównie z terenu Europy Wschodniej, w tym z Polski.

Kompleks obozowy Mühldorfer Hart. Nieznana historia

W skład ogromnego kompleksu eksterminacyjnego podległego KL Dachau pod koniec drugiej wojny światowej wchodziło ponad 160 podobozów. Większość z nich pod koniec wojny pracowała na potrzeby przemysłu zbrojeniowego III Rzeszy. W kręgach przywódczych Rzeszy liczone przede wszystkim na wzrost produkcji samolotów myśliwskich, w tym pierwszego odrzutowego samolotu firmy Messerschmitt (Me 262). Była to broń, z którą Hitler wiązał duże nadzieje, w tym na wygraną wojny.

Niemieckim planom próbowały przeszkodzić nieustanne bombardowania przez alianckie lotnictwo fabryk zbrojeniowych zlokalizowanych w północnych i centralnych regionach Niemiec, co wiązało się z koniecznością ich przeniesienia w południowe regiony Rzeszy

m.in. do Bawarii. W celu skoncentrowania całego przemysłu pracującego na potrzeby niemieckiego lotnictwa, na początku 1944 r. zapadła decyzja o budowie sześciu ogromnych bunkrów, we wnętrzach których miały być składane najnowocześniejsze wówczas niemieckie samoloty – Me 262. Wybór padł m.in. na lokalizację Mühldorf, gdzie istniały idealne warunki do wykonania jednego z takich bunkrów (zasoby żwiru, gęsty las ułatwiający kamuflaż dla obozu koncentracyjnego, bliskość linii kolejowej i wodociąg).

To właśnie do realizacji tej inwestycji między miejscowościami Mühldorf am Inn, Mettenheim i Ampfing powstał jeden z podobozów KL Dachau. Kompleks obozowy funkcjonował od sierpnia 1944 r. do maja 1945 r. jako zespół obozowy Mühldorf. Składał się z obozu głównego: Mettenheim I, obozu leśnego V (letniego) i VI (zimowego), specjalnego bunkra w kształcie betonowych łuków o całkowitej długości 400 m, szerokości 85 m i wysokości 30 metrów, a także kilku podobozów. Do końca wojny ukończono 7 z 12 zaplanowanych łuków z których składał się bunkier.

Połowa więźniów osadzonych w obozie leśnym nie przeżyła morderczego tempa pracy przy budowie żelbetonowego bunkra. Przy jego budowie ze względu na rozmiary konstrukcji i masę obrabianego betonu, nie można było zastosować rusztowań. Zamiast tego beton był wylewany na górę żwiru, który następnie był usuwany. Praca przy budowie tego kompleksu była niezwykle ciężka, a więźniowie zmuszeni byli nosić 50 kg worki cementu. Wielu zostało zabetonowanych żywcem. Średnia długość życia więźniów pracujących przy jego budowie wynosiła zaledwie dwa miesiące lub krócej. Byli to w większości już osłabieni więźniowie pochodzenia żydowskiego, przywiezieni z innych obozów koncentracyjnych m.in. Oświęcimia. Duża część pochodziła z Węgier i okupowanej Polski, mniejsze grupy także z Litwy, Włoch, Francji i Grecji.

Wizyta w miejscowości Burgkirchen an der Alz

W trzecim dniu wizyty polska delegacja razem z red. Andrzejem Białasem przybyła do Burgkirchen an der Alz, gdzie złożyła kwiaty przy tamtejszym pomniku pamięci. Kamienny głaz postawiono, by zachować pamięć o dzieciach polskich kobiet, przymusowo wywiezionych do pracy w niemieckich gospodarstwach rolnych zlokalizowanych na terenie III Rzeszy. W Burgkirchen w okresie drugiej wojny światowej założono przytułek dla dzieci obcokrajowców (Ausländerkinder-Pflegestätte). W rzeczywistości był to barak śmierci, w którym kobiety – robotnice przymusowe głównie ze Wschodniej Europy – rodziły dzieci, by po dwóch tygodniach, im je odebrać. Matki przymusowo odseparowane od własnych dzieci były zmuszane przez Niemców do powrotu do pracy przymusowej na terenie Bawarii, podczas gdy ich nowonarodzone dzieci, przebywające w warunkach, nie dających im szans na przetrwanie, głodzone, powoli umierały. To niesłychana zbrodnia, która łamie serca.

Pomnik wraz z tablicą informacyjną, powstały staraniem miejscowego historyka Aloisa Remmerlbergera, który angażując uczniów miejscowej szkoły, utrwalił imiona i nazwiska

160 dzieci matek pracujących w niemieckich powiatach: Altötting i Mühldorf, a pochodzących z terenów dzisiejszej Polski (75 dzieci), Ukrainy (59 dzieci) i Rosji (18 dzieci).

Prochy dzieci (niemowląt) złożono w 1953 r. na miejscowym cmentarzu usytuowanym przy tamtejszym kościele farnym. Nad zbiorową mogiłą złożono wiązanki kwiatów i zapalono znicze. Pamięć niewinnych uczczono minutą ciszy. Grób dzieci jest ładnie utrzymany, przyozdobiony kompozycją krzewów i ozdób dla dzieci, wykonanych przez uczniów szkół, ale też przez ich rodziców. Grobem opiekuje się red. Andrzej Białas, który stoi na czele stowarzyszenia kultywującego pamięć o pochowanych na tym przykościelnym cmentarzu dzieci.

Podkreślić także należy postawę Barrömäussa Fürstbergera, miejscowego proboszcza, który w okresie drugiej wojny światowej, nie zważając na niebezpieczeństwa, potajemnie chrzczył dzieci, notował ich nazwiska oraz przygotowywał dla nich trumienki. Przyczynił się w ten sposób do ich godnego pochówku, ale także do zachowania pamięci o nich.

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

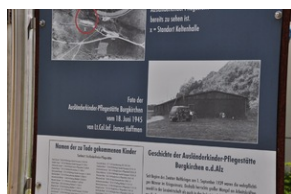
Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Pomnik w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Cmentarz w miejscowości Burgkirchen an der Alz.
Fot. Tomasz Cieślak

Przy sporządzaniu relacji wykorzystano następujące materiały:

A. Andlauer, *Zurück ins Leben. Die internationalen DP-Kinderzentren Kloster Indersdorf 1945-1948*, 2017.

A. Białas, Żołnierska kwatera w Monachium, „Dziennik Polski”, 29 maja 1998, nr 4.

A. Białas, Na szafot za jabłko, „Moje Miasto”, 01/02 2022, nr 88.

A. Białas, Śladami baraków śmierci, „Moje Miasto”, 11/12 2020, nr 81.

A. Białas, Przejście przez piekło, „Moje Miasto” 07/08 2022, nr 91.

A. Białas, Zwrócona godność i pamięć, „Moje Miasto” 07/08 2019, nr 73.

A. Białas, Niecodzienna lekcja historii, „Moje Miasto” 09/10 2021, nr 86.

A. Białas, Pamięci najmłodszych ofiar II wojny światowej, „Moje Miasto” 01/02 2022, nr 88.

L. Cichocka, Nieprawdopodobna historia życia i śmierci Bolesława Buczkowskiego z Gołuchowa w gminie Kije: „Nie zapomnijcie żem zginął w Niemcach” [w:]

<https://echodnia.eu/swietokrzyskie/nieprawdopodobna-historia-zycia-i-smierci-boleslawa-bu>

[czkowskiego-z-goluchowa-w-gminie-kije-nie-zapomnijcie-zem-zginal-w/ar/c1-15831595](#)

(dostęp 2.06.2023)

T. Musiał, *Dachau 1933-1945*, Katowice 1968.

<https://www.kz-gedenkstaette-dachau.de>

<http://www.kz-gedenk-mdf.de/>

Tomasz Cieślak, Piotr Orzechowski, Marta Szczesiak-Ślusarek (Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu)